

Μοğolların Hanımefendisi ve Kanlı (Khanlı) Kilise

[Ξένες γλώσσες / Türkçe'de / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Ξένες γλώσσες / Συναξαριακές Μορφές](#)

Kanlı Kilise ya da Moğolların Azize Meryem Kilisesi (Yunanca: Θεοτόκος Παναγιώτισσα, Theotokos Panayiótisa) veya Παναγία Μουχλιώτισσα, Panayia Mukhliótisa); İstanbul'da bulunan bir Ortodoks kilisesidir. İstanbul'da Osmanlı döneminde camiye çevrilmeyerek Rumların ibadetine bırakılmış, Bizans döneminden kalma tek kilisedir.

7. yüzyılın başlarında, Bizans imparatoru Maurikios'un kızı prenses Sopatra ve arkadaşı Eustolia tarafından İstanbul'un beşinci tepesinde bir manastır inşa ettirilmişti. Ancak Dördüncü Haçlı Seferinin ardından kurulan Latin İmparatorluğu sırasında manastır yıkılmıştır.

1261'de, şehrin Bizanslılar tarafından yeniden ele geçirilişinin ardından Georgios Akropolites'in kayınpederi ve VIII. Mikhail Palaiologos'un dayısı İsaakios Doukas, aynı yerde tek katlı basit bir manastır yaptırmıştır.

1281'de ise, İmparator VIII. Mikhail'ın gayrimeşru kızı ve Moğol İlhanlı hükümdarı Abak Han'ın karısı Maria Despina Palaiologina, kocasının ölümünün ardından İstanbul'a dönmüştür. Maria Despina günümüze kalan şekliyle manastırı ve kiliseyi inşa ettirmiş, Ktitorissa ("kurucu") ünvanını almıştır. Bu tarihten itibaren manastır

ve kilise Mouchliōtissa (Yunanca “Moğolların”) lakabını almıştır.

Maria Komnini Paleologina Diplovatacina 1252’de Küçük Asya’nın Iznik şehrinde doğdu. Önemli bir generalin gayri meşru kızıydı. İmparatorluğu, onu ele geçirmiş olan ve nefret edilen haclilardan geri almayı konuşan ve 1261 de Altın Kapı’dan geçen sekizinci Mihail Paleologu’nun kızı. O zamanlar, Iznik’te elli yedi sene aralıksız devam eden sürgünden sonra Mihail, Bizanslıların Konstantinopolis’lerine geri dönmelerine rehberlik etti, haçlıları perişan hale getirdikleri şehirden sınır dışı etti ve Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) yeniden ortodoksluk havasını soludu. Ancak Maria Komnini, memleketinin yeniden inşasından zevk almaya uzun yıllar nail olamıyor. Babası diplomatik nedenlerle, henüz oniki yaşındayken, onu gelin olarak Asya’nın uzak yerlerine gönderme kararı aldı. Cengiz Han’ın torunu ve Kubilay Han’ın genç kardeşi, Moğol Hulagü ile evlenmek üzere. -o zamanlar çıkar için yapılan evlilikler çok revactaydı, -’Bir kervan tam ceyiz ve küçük Bizans prensesleriyle 1264 kışı sonrası, Moğol diyarlarına bilinmeyen bir yolculuğa çıktı.

Maria Komnini Paleologina Diplovatacina, Hulagü’nün gelini olmak için yola çıktı fakat bahtı ona tuhaf bir oyun oynadı. Trabzon ‘dan sonra, 1264’ün sert kışında, Sibirya’nın dehşet verici soğğunun Ermenilerin bölgesini vurduğu bir yerde kuşatmaya maruz kaldı. O geç kaldığı sırada Hulagü öldü ve yerine otuz yaşındaki başarılı oğlu Abaka geçti. Nihayet Maria, Moğolların başkenti Marageh’e ulaştığı zaman (günümüzde İran’da), 1265’in ilerleyen ilkbaharında, Abaka onu haremde tutmaya karar verdi ve daha sonra onunla evlendi. Maria ondan hristiyan vaftizi olmasını istedi ve Abaka kabul etti. Böylece “Hatun hanım ” -Moğolların ona söyledikleri isim - onların kraliçesi oldu. Konstantinopoli’den, ikonaları, servis takımları ve nakışlarıyla birlikte, Bizans’ın kent kültürüyle, hristiyan inancıyla, soylu kökeniyle. Tek başına, izole olmuş göçebe bir halk uğrunda, hayatta kalmak için sert koşullarda ve çadır evlerde...

Maria’nın Moğolların üstünde etkisi bazı alışkanlıklarda ve sosyal davranışlarda; kibarlaşma, görgü, şehir yaşantısına özgü daha kalıcı bir yenilenme için karar vermelerinden -tabi ki eşinin yardımıyla -görünüyor. Onyediyıllık bir evlilikten sonra eşi ölüyor ve dul kadın rotasını ters yöne çevirme kararı alıyor. O kadar genç yaşta mahrum kaldığı ve o kadar az memnuniyetini yaşayabildiği memleketine geri dönme kararı. Yine Konstantinopolis’e ulaşıyor. Kendininkilerine kavuşuyor, kimliğiyle buluşuyor.

Fakat bu onyediyılda çok şey değişmiştir. “Moğolların hanımefendisi[1]”- daha çok Bizanslıların ona dedikleri gibi, onun Moğol deneyimini açıklayıcı bir söz - hayatının kalan yıllarında bir rahibe olarak yaşamaya karar verir. Konstantinopolis’e dönüp eski bir kilisenin bulunduğu tepeyi ve etraftaki arsaları satın aldıktan sonra Kanlı

Kilisenin bugün bulunduğu konumda bir Manastır kuruyor. Rahibe olamak onun gençlik hayaliydi. Ama kendisi de azize Melani gibi babası tarafından zorla istemediği bir evliliğe sürüklenmişti. Dolayısıyla azizenin ismini alıp o da rahibe oldu ve hayatının geri kalanını o tepede yaşadı. Kariye Müzesi iç narteksdeki Deisis İkonasının alt bölümünde tasvir edilmiş “Melani Monahi” şahıs ta kendisidir.

1453'te İstanbul'un fethinden sonra, Kanlı Kilise Sultan II. Mehmed tarafından Fatih Camii'nin mimarı Hristodoulos'un annesine bağışlanmıştır. Aynı şekilde II. Bayezid da kiliseyi Christodoulos'un yeğenine vermiştir. Sultan II. Mehmed ve Sultan II. Bayezid'ın kilisenin Rum cemaatine bırakıldığına dair fermanları mevcuttur.

Hazırlayan: Maria B.

[1] Maria bir Hanın eşi olduğundan ona Hanissa ismi vermişti. (Han ve yunanca εκανισσα dan oluşan bir ünvan) Zamanla “Hanıssa: ünvanı “Kanisa” ya dönüştü. Kilisenin tünçe ismi ise (Kanlı Kilise) Kan kelimesinden olmayıp Kanissa kelimesinden türemektedir.